

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

Bevarandeplan för Natura 2000-område

Botorp

- Områdeskod
SE0310347

- Bevarandeplanen
reviderad/fastställd
2016-12-12
2005-12-13

- Beteckning
0600-40-0347

Bakgrund

Natura 2000 är ett nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut Natura 2000-områden. Genom utpekandet åtar sig länderna att naturmiljöerna och arterna i varje område långsiktigt ska bevaras. Natura 2000-nätverket är viktigt i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I de båda direktiven listas särskilt värdefulla naturmiljöer och arter.

Bevarandeplan

Bevarandeplanen beskriver området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturmiljöer och arter som ska vara i gynnsamt bevarandetilstånd. Även vad som kan påverka Natura 2000-området negativt, behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, liksom uppföljning beskrivs också. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken. Bevarandeplanen fastställs av Länsstyrelsen och kan revideras när ny kunskap tillkommer eller om omständigheterna i eller utanför området ändras.

Lagstiftning

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kapitlet 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Tillstånd krävs inte för de åtgärder som behövs för skötseln av naturmiljöerna i området. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument utan ett underlag för prövningar av eventuella åtgärder i Natura 2000-området.

Kontakt

Vid frågor om Natura 2000 kontakta Länsstyrelsen:

- Telefon växel: 010-22 36 000
- E-post: jonkoping@lansstyrelsen.se

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0310347 Botorp

Kommun: Tranås

Områdets totala areal: 37,5 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2016-12-12

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2005-12-13

Markägarförhållanden:

Privat

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1998-01-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6410 - Fuktängar

8230 - Hällmarkstorräng

9070 - Trädklädd betesmark

1084 - Läderbagge, *Osmoderma eremita*

Bevarandesyfte

Syftet med Natura 2000 är att säkerställa den långsiktiga överlevnaden för Europas mest värdefulla och hotade naturtyper och arter. I varje enskilt Natura 2000-område är syftet att prioriterade naturtyper och arter bevaras så att området på bästa sätt bidrar till gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå.

I Natura 2000-området Botorp är de prioriterade bevarandevärdena arten läderbagge samt de trädklädda och öppna betesmarkerna med dess värdefulla äldre ekar och artrika flora. Det främsta syftet är att bevara läderbaggen och naturtypen trädklädda betesmarker.

Motivering: Området har mycket höga värden knutna till läderbagge och till naturtyperna trädklädda betesmarker, fuktängar och hällmarkstorrängar. Den rödlistade läderbaggen har en av länets få kända lokaler i Botorp. Förekomsten av arten visar på höga naturvärden och signalerar områdets betydelse även för andra hotade arter. De trädklädda betesmarkerna karaktäriseras av vidkroniga flerhundraåriga ekar med stor betydelse för områdets biologiska mångfald. I de artrika

fuktängarna finns bland annat de rödlistade arterna hartmansstarr och loppstarr. Inslaget av hållmarkstorräng bidrar till områdets artmångfald genom en ökad diversitet av naturtyper inom Natura 2000-området.

Prioriterade åtgärder: Årlig beteshävd och röjning av sly. Friställning av vidkroniga ekar som hotas av inväxning.

Beskrivning av området

Botorp är en sätesgård från 1600-talet med mycket välbevarade byggnader och gårdsbild. Huvudbyggnaden är från senare delen av 1700-talet, och gårdens ekonomibygnader huvudsakligen från 1800-talet. Gården har ersatt en äldre by, och i de närliggande betesmarkerna norr om gården finns ett järnåldersgravfält som vittnar om att platsen varit bebodd länge.

Naturvärdena på Botorp är i första hand knutna till de vackra ekhagar som sträcker sig utmed sjön. Norr om gården finns ett parti med mycket gamla och grova ekar av en typ som är sällsynt i länet. I dessa träd finns en insektsfauna med ett antal ovanliga skalbaggsarter. Mest anmärkningsvärd bland dem är läderbaggen, som länge varit länets enda kända förekomst av arten. Under 2005 har dock ytterligare tre säkra lokaler för arten hittats. Ekarna i de övriga hagarna är betydligt yngre, men kan på sikt bli ersättningsträd för de äldre ekarna. Eftersom det inte finns så många yngre ekar i hagen där jätteträden förekommer är förekomsten av yngre ekar i angränsande hagar mycket betydelsefull för jätteträdskontinuiteten på lång sikt. I parken närmast gården finns också gott om stora och gamla ädellövträd. De är också viktiga för alla de arter som är knutna till hagarnas äldre lövträd, bland annat förekommer de sällsynta lavarna gul dropplav och kornig nållav på några av träden. Ytterligare en art som noterats i området och som är knuten till de grova träden är fladdermusarten barbastell.

Ekhagarna har hävdats med fårbeta under lång tid, men betas nu av ungnöt. Den långa perioden med fårbeta kanske förklarar varför floran i dem är måttligt artrik, trots att åtminstone hagarna norr om gården inte visar några tydliga spår av gödsling. De största värdena knutna till fältskiktets växtlighet finns i stället i en betad fuktäng öster om gården. Där förekommer bland annat mycket rikligt med hartmannsstarr, som är rödlistad, men också arter som ängsvädd, ängsstarr, prästkrage, svinrot, gökblomster, loppstarr och hirsstarr. Fuktängen är delvis igenvuxen med al och hävden svag.

Vad kan påverka negativt

Det största hotet mot området är utebliven eller otillräcklig skötsel. Minskad eller upphörd hävd leder på sikt till igenväxning med buskar och träd samt utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.

Generella hot som riskerar att försämra mångfalden av arter och strukturer i området kan t.ex. vara:

- Försämring eller förlust av grässvål t.ex. på grund av vildsvinsbök.
- Gödslings- och förurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar.
- Avverkning av äldre träd eller buskar med höga naturvärden. Även avverkning av äldre lövträd i närområdet, t ex parken, kan skada naturvärdena.
- Igenväxning kring äldre träd eller buskar av ljuskrävande arter, främst ek.
- Spridning av växtnäringssämnen eller bekämpningsmedel.
- Markexploatering eller annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande område, t.ex. skogsplantering, dikning, täktverksamhet eller samhällsbyggande i olika former.

- Inplantering/sådd av arter annat än i naturvårdssyfte.
- Körning med tunga fordon vid olämpligt väglag, eller annan verksamhet som orsakar bestående markskador.
- Anläggande av upplag eller dumpning av avfall, jord, sten, grus etc. Även kortare förvaring av t ex avverkningsvirke, ensilagebalar eller jord kan orsaka bestående skador på naturtypen.
- Skogsbruksåtgärder och avverkning annat än i naturvårdssyfte.

Se även hot under artbeskrivningarna för läderbagge.

Generella texter kring vad som påverkar naturtyper och arter negativt finns även i Naturvårdsverkets naturtyps- och artspecifika vägledningar.

Bevarandeåtgärder

Vid behov tecknande av skötselavtal/miljöstödsavtal.

Aktuella skötselåtgärder är årligt bete/slåtter med förstärkt betestryck och röjning av sly/igenväxningsvegetation. Även friställning av äldre ekar som idag är invuxna i alskog och röjning i fuktängspartier.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**6410 - Fuktängar**

Areal: 7,2 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Fuktängen ligger strax öster om gården. Den ligger på gammal slättermark och hävdas idag med nöt. Marken hade delvis vuxit igen med ung askog och gran men restaurerades under 2015. Marken är fortfarande i behov av kontinuerliga röjningar för att bekämpa årsskott. Röjningsrester ska tas bort för att inte försämra förutsättningarna för den hävdgynnade floran.

Fuktängen är en mycket intressant betesmark som helt domineras av starrarter och av markerna vid Botorp hyser den de högsta floravärdena. Här finns rikligt med hartmanstarr, hirsstarr och ängsvädd, men även arter som svinrot, loppstarr, ängsstarr, gökblomster, knagglestarr, prästkrage, knägräs och darrgräs. Faktum är att de östra delarna domineras av den rödlistade hartmanstarr. Vad som gör objektet unikt är att fuktängen är mycket stor, vilket gör att objektet har ett högt bevarandevärde. Att arealen utökades ytterligare genom restaurering av igenvuxna partier i öster förstärker värdet. En mindre vattenspegel finns i mitten av området och är skapad som viltvatten.

Mer generell information om naturtypen finns i Naturvårdsverkets naturtypsspecifika vägledning.

Bevarandemål

Fuktängarna ska ha präglats av en lång beteskontinuitet och ligga på fuktig-blöt mark med naturlig hydrologi. Naturtypen ska vara öppen, men ett mindre inslag av hävdpräglade, solbelysta träd och buskar gynnar normalt områdets biologiska mångfald och får förekomma. Hävdtrycket ska vara tillräckligt för att främja en hög artrikedom inom flera artgrupper, t.ex. fjärilar, bin, fåglar och kärlväxter. Typiska arter för naturtypen som t.ex. loppstarr, hirsstarr och gökblomster ska vara vanligt förekommande. Förekomsten av hartmansstarr ska vara stabil eller öka. Arealen fuktäng ska vara minst 7 hektar.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd: Naturtypen är ganska välbevarad, och har i huvudsak kvar viktiga strukturer och funktioner, eller kan med relativt små insatser restaureras så att strukturer och funktioner återskapas. Förutsättningarna för att bevara naturtypens värden på lång sikt är goda med nuvarande hävd/röjningar.

8230 - Hällmarkstorräng

Areal: 0,25 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

På ett par bergsklackar i den norra hagen finns några områden med tunna jordar på delvis blottade hållar, vilka är klassade till naturtypen hällmarkstorräng. Floran domineras av torktåliga arter.

Naturtypen är framför allt känslig för utebliven hävd och igenväxning. Slitage av intensivt tramp kan också vara ett problem men är knappast ett hot i den aktuella marken.

Mer generell information om naturtypen finns i Naturvårdsverkets naturtypsspecifika vägledning.

Bevarandemål

Hällmarkstorrängarna ska vara solbelysta och präglas av torktåliga växtsamhällen av kärlväxter, lavar och mossor. Naturtypen ska domineras av flacka silikatrika hällmarksytor och lavar, jordtäcket ska vara tunt och endast förekomma fläckvis. Hällmarkstorrängar är störningsgynnade och de ska hävdas med bete för att främja naturtypens artrikedom såväl som för att hållas öppna. Ett mindre inslag av hävdpräglade, solbelysta träd och buskar gynnar normalt områdets artmångfald och får förekomma. Kärlväxtfloran ska karakteriseras av torktåliga arter som t.ex. gul fetknopp, styvmorsviol och bergssyra. Typiska arter för naturtypen som t.ex. kattfot, tjärblomster och tuschlav ska vara vanligt förekommande. Arealen hällmarkstorrängar ska vara minst 0,25 hektar.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd: Naturtypen är ganska välbevarad, och har i huvudsak kvar viktiga strukturer och funktioner, eller kan med relativt små insatser restaureras så att strukturer och funktioner återskapas. Förutsättningarna för att bevara naturtypens värden på lång sikt är goda.

9070 - Trädklädd betesmark

Areal: 12,9 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen finns framför allt norr om gården. Kärnområdet utgörs av ett parti med mycket gamla och grova ekar som växer i en öppen betesmark. Ekarna är svåra att åldersbestämma, men flera av dem borde vara mer än 300 år gamla. Hagmarken fortsätter längre norrut, men i de delarna finns inget inslag av riktigt gamla ekar. Däremot förekommer yngre ek, samt rikligt med fågelbär, hassel, oxel och björk. Al förekommer också, främst i fuktiga partier och nära sjöstranden. Söder om gården finns också en hage med gott om ganska stora ekar, som dock är betydligt yngre än de i den norra hagen. Dessa yngre träd kommer på sikt att utgöra viktiga nya möjliga lokaler för bland annat läderbagge. I den södra hagen finns också ett parti med yngre alskog som kommit upp på gammal ängsmark. I alskogen finns några äldre ekar som behöver frihuggas för att kunna överleva på sikt. Floran i ekhagarna är ganska mager, särskilt i den södra hagen. I den norra förekommer hävdgynnade arter som bockrot, jungfrulin, prästkrage, knägräs och stagg, men de dominerar inte vegetationen.

Mer generell information om naturtypen finns i Naturvårdsverkets naturtypsspecifika vägledning.

Bevarandemål

De trädklädda betesmarkerna ska vara präglade av bete, ha en mosaikartad struktur, en naturlig näringsstatus och en riklig förekomst av gamla hävdpräglade träd. Förekomsten av jätteekar ska vara god och träd äldre än 150 år ska stå fritt och utan konkurrens från yngre träd. Det ska även finnas en kontinuitet av träd, med yngre träd som på sikt kan ersätta de äldre. Den biologiska mångfalden av arter knutna till de solbelysta träden såväl som till markens flora ska vara hög. Området ska hävdas med bete och igenväxningsvegetation ska endast förekomma sparsamt. Typiska arter för naturtypen som t.ex. gul dropplav, knägräs och mindre bastardsvärmare ska vara vanligt förekommande. Arealen trädklädda betesmarker ska vara minst 12 hektar.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd: Naturtypen är ganska välbevarad, och har i huvudsak kvar viktiga strukturer och funktioner, eller kan med relativt små insatser restaureras så att strukturer och funktioner återskapas. Förutsättningarna för att bevara naturtypens värden på lång sikt är goda.

1084 - Läderbagge, *Osmoderma eremita*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Lokalen var fram till 2005 länets enda säkra läderbaggelokal. Två imago av läderbagge har hittats i området under senare tid, den ena var dock död då den hittades. Omfattande spillningsfynd tyder dock på att populationen kan vara individrik. Åtgärder bland ekarna bör främst tillmötesgå denna paraplyarts krav. Åtgärder för spridning bör till viss del samordnas med Näs vid Valen där spår efter läderbaggen hittats. Spridning över sjöar är i vissa fall lättare för en art som läderbaggen. Möjligheten att friställa mellanliggande hålekar mellan Näs och Botorp som kan fungera som "Stepping stones" för mulmlevande evertebrater bör undersökas. Statusen för läderbaggen bör definitivt utredas.

Läderbagge är knuten till äldre ihåliga lövträd med stora mängder mulm. I Sverige förekommer den främst i ek, men även i ask, lind, bok och andra träd som blir ihåliga. God solexponering påverkar mikroklimatet inne i hålträden. Läderbaggen föredrar träd som står fristående eller halvöppet och det är sällan man ser arten i helt slutna bestånd.

Larven lever inne i stamhåligheternas mulm, där de gnager på den omgivande fastare döda veden. Arten kan stanna mycket länge i samma träd, vilket gör att stora mängder av de karaktäristiska exkrementerna efter hand ansamlas inuti träden. Larvutvecklingen sträcker sig över två till fyra år. Förpuppningen sker under sommaren i en ganska fast kokong i stamhåligheterna. Den fullbildade skalbaggen lever upp till en månad och uppträder i juli och augusti inne i hålträden.

Arten gynnas av betesdrift och plockhuggning eller motsvarande ingrepp som håller trädskiktet glest och luckigt, med god möjlighet för ljuskrävande träd som ek att utveckla mulmträd och att föryngra sig.

Läderbagge har begränsad spridningsbenägenhet och de flesta individer stannar under hela sin livstid i det träd där de kläckts. Individer som förflyttar sig över upp till 190 m avstånd mellan träd har iakttagits. Om avstånden är längre mellan lämpliga hålträd får isoleringseffekten stor betydelse för artens förekomstsmönster.

Mer generell information om arten finns i Naturvårdsverkets arts specifika vägledning.

Bevarandemål

Läderbaggen ska finnas i en livskraftig population. Dess habitat, Botorp, ska ha goda förutsättningar för läderbagge. Området ska präglas av en riklig tillgång på solbelysta grova ekar med mulm. Det ska även finnas gott om grövre död ved i form av stående döda träd och lågor. Grova, vidkroniga träd som vuxit upp i ett välhävdad landskap ska stå fria i kronan, men inte exponeras för hårt av vind. Yngre träd som kan ersätta de grova, gamla träden gynnas, för att säkerställa en kontinuitet av lämpliga boträd. Arealen trädklädd betesmark, som är artens habitat, ska vara minst 12 hektar.

Negativ påverkan

Ett stort antal av de träd där läderbaggen förekommer hotas genom konkurrens från yngre lövträd och gran. Många lämpliga ekar har dött under senare decennier på grund av överväxning och utskuggning.

På många lokaler är kontinuiteten av jätteträd bruten, vilket innebär att ersättningsträd saknas när den äldre generationens träd dör.

På små lokaler löper läderbaggspopulationerna risk att dö ut genom slumpmässiga händelser, även om antalet lämpliga träd skulle hållas konstant. Eftersom många lokaler numer ligger långt från varandra är sannolikheten för återkolonisation liten eller obefintlig om populationen en gång försvunnit.

Läderbagge är fridlyst. (1 a § Artskyddsförordningen (1998:179) samt NFS 1999:12). Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och förvaring av levande exemplar samt försäljning av levande och döda exemplar av arten. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

Det finns ett stort behov av att frihugga jätteträd med håligheter i bryn och kantzoner i igenväxande hagmarker inom de områden där arten förekommer. Detta arbete bör påbörjas snarast.

På många lokaler bör yngre träd väljas ut och skötas så att de i framtiden utveckla till ihåliga jätteträd. Kunskapen om hur uppkomsten av stamhåligheter kan påskyndas, utan att trädet dör, bör utvecklas inom närmaste femårsperiod och praktiseras där kontinuitetsglapp befaras.

En stor del av lokalerna hyser mindre än tio lämpliga träd. Även om kvalitén i dessa träd bibehålls och kontinuitetsglapp undviks kommer läderbaggspopulationerna i dessa bestånd med stor sannolikhet att dö ut inom de närmsta hundra åren. Att undvika kontinuitetsglapp och igenväxning är därför inte tillräckligt, utan beståndsstorlekarna behöver öka för att inte antalet läderbaggslokaler skall minska.

Mer generell information om vad som påverkar arten negativt finns i Naturvårdsverkets artspecifika vägledning.

Bevarandetillstånd

Okänt bevarandetillstånd: Länsstyrelsen har inte tillräckliga uppgifter om läderbaggens utbredning och individtäthet i området för att kunna ange dess bevarandetillstånd.

Dokumentation

Länsstyrelsen i Jönköpings län 1990, Ängs- och hagmarker i Tranås kommun, Länsstyrelsens meddelande 1990:2

Uppgifter från ängs- och betesinventeringen, databas Jordbruksverket

Kulturmiljövårdens riksintressen, Länsstyrelsens meddelande 4/96

Utdrag ur länsstyrelsens hotartsregister

Ekonomisk karta från 1950 talet

Modernt ortofoto

Bilagor

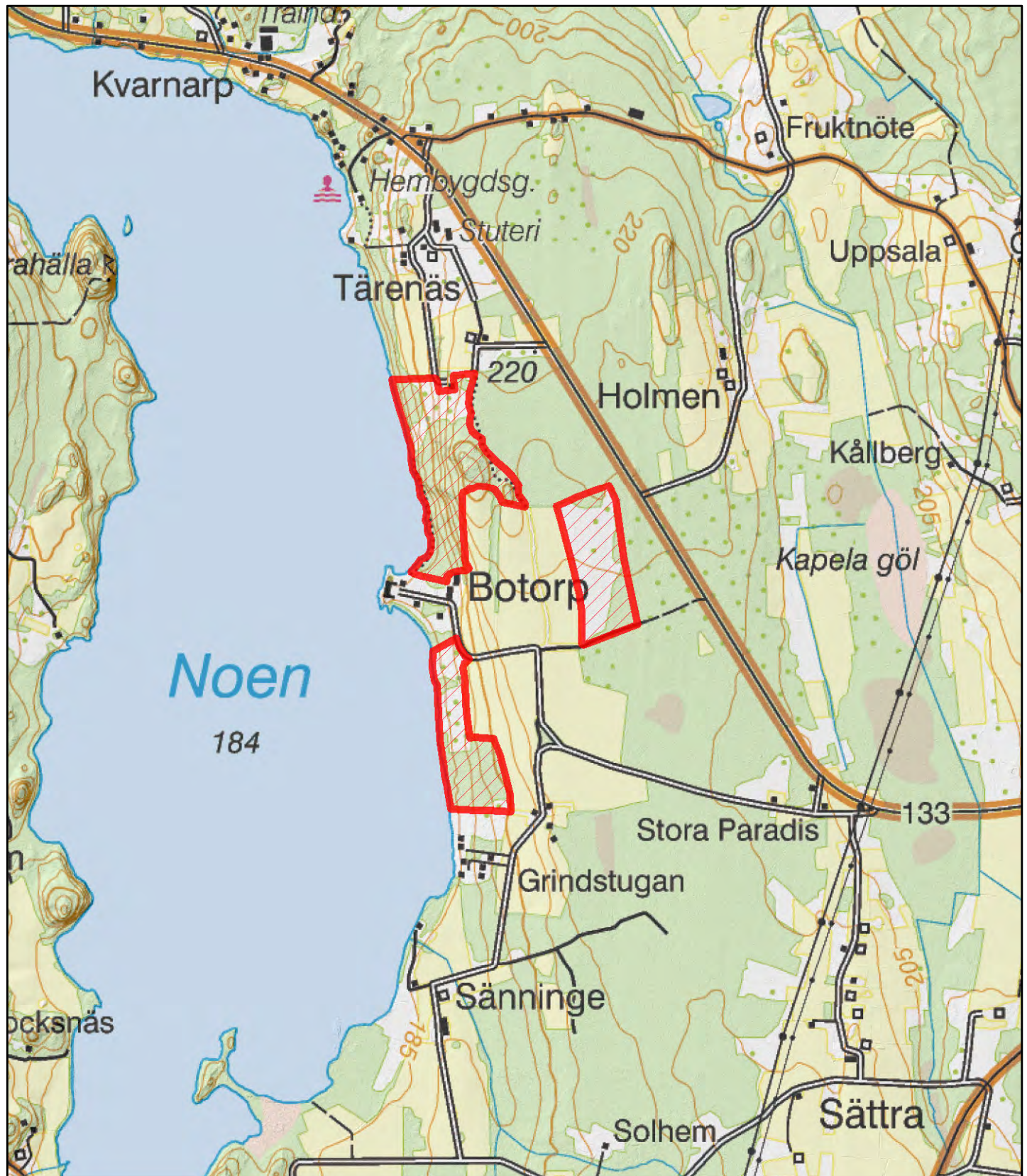
Kartbilaga (översiktskarta och naturtypskarta).

Natura 2000-område

Bilaga
översiktskarta

Botorp

(SE0310347)

1:20 000

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan
© Länsstyrelsen Jönköping

Natura 2000-område

 Botorp

Natura 2000-område

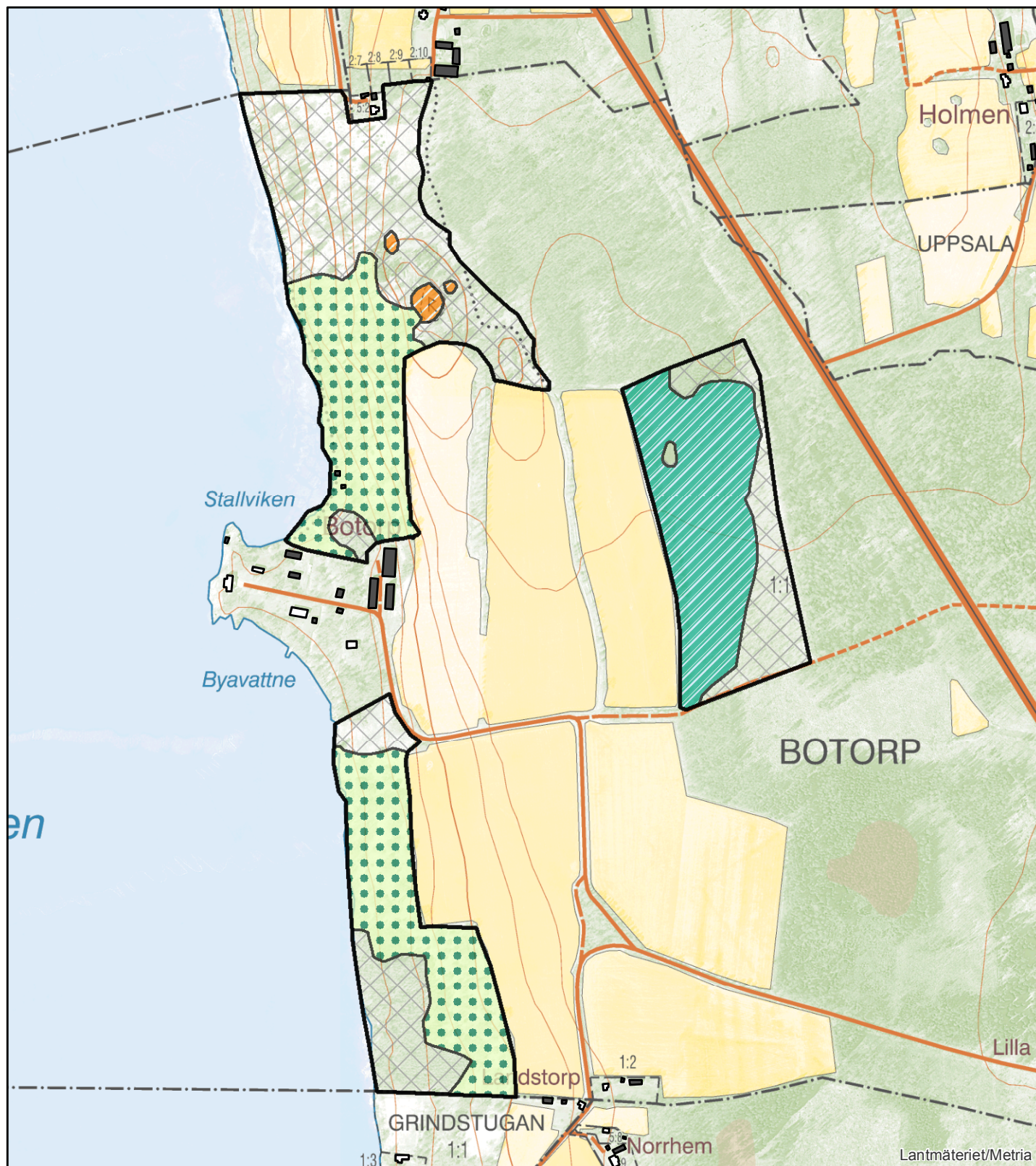
Botorp

(SE0310347)

Bilaga
naturtypskarta

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

Naturtyper

- Fuktängar (6410)
- Hällmarkstorräng (8230)
- Trädklädd betesmark (9070)
- Ej Natura 2000-habitat

© Lantmäteriet Geodatasamverkan
© Länsstyrelsen Jönköping

0 90 180 270Meter

